

מצפיקים בגגה

פנינים, הארות, ולקחי מוסר על פרשת השבוע
מאת בעמח"ס
"באר צבי"

פרשת תצוה תשפ"ד

ובזה יש לבאר גם מדוע מכל כלי המשכן - רק על המנורה נכתב הביטוי "המנורה הטהורה" (שמות לא, ח; לט, לו; ויקרא כד, ד), שמאחר והיא מסמלת את אור וחכמת התורה, היינו תורה שבעל פה, שעליה אמרו (תנחומא פרשת נח) שאינה נקנית אלא על ידי עמל יגיעה וטורח - לא שייך לקנותה כאשר מערבים בה חכמות חיצוניות, אלא נדרשת טהרה מוחלטת.

'ציצית' במעיל?

וְעָשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֶפֶוד כְּלִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה פִּי רֵאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֵׁפָה יְהִיָּה לְפִי סָבִיב מֵעֵשֶׂה אֲרָג כְּפִי תֹהָרָא (כה, לא-לב) נחלקו הראשונים האם למעיל היו בתי ידיים [שרוולים]. לשיטת רש"י והראב"ד היו לו, ואילו להרמב"ם והרמב"ן לא היו, אלא היה דומה לבגד 'טלית קטן' שבימינו.

וכבר עמדו האחרונים ובכללם ה'מנחת חינוך' (מצוה צ"ט), שלפי דעת הרמב"ם נמצא שהיו למעיל 'ארבע כנפות', ואם כן מדוע אפוא לא מצינו שקשרו לו חוטי ציצית? ותירץ ה'מנחת חינוך', על פי מה שנפסק להלכה שטלית שאולה פטורה מן הציצית (מנחות מד., חולין קי.), ומאחר והבגדי כהונה לא היו רכוש הכהן אלא משל הקדש, לפיכך היו פטורים מן הציצית. ודבר חידוש כתב בספר 'הכתב והקבלה', שמצות הפעמונים שהיו על המעיל - דומים למצות ציצית, אלא שבציצית יש מזכרת למצוות התורה על ידי חוש הראיה, ככתוב 'וראיתם אותו וזכרתם', ואילו במעיל זכירת המצוות היא על ידי חוש השמיעה, 'ונשמע קולו', עיי"ש. [וכן מבואר בתיקוני הזהר"ק (כ"ה), שהרימונים במעיל הם במקום ציצית].

עזות ובושה

וְעָשִׂיתָ צִיצִית זָהָב טָהוֹר וּפְתִיחָתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי הָתָם קֹדֶשׁ לַה' (כה, לו)

מובא בגמרא (זבחים פח.; ערכין טז.), שהציץ מכפר על עזות פנים. בטעם הדבר מפרש המלבי"ם, כי הציץ שחוקק עליו

'תורה בלבד'

וְאַתָּה תִצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמֵאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד (כו, כ)

דרשו חז"ל (בברכות נז.): "הרואה שמן זית בחלום - יצפה למאור תורה". ומבואר ששמן הזית מסמל את אור התורה. והטעם הוא כי התורה נמשלה לזית (דב"ר ז' ג'; שהש"ר פ"א ב') שתחילתו מר וסופו מתוק.

דמיון נוסף שיש בין התורה לזית, יתכן לומר על פי המבואר בירושלמי (כלאים פ"א ה"ז) בשם רבי לוי, שדרש על הפסוק בתהילים (קכח, ב) "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתילי זיתים סביב לשולחניך", מה זיתים אין בהם הרכבה, אף בניך לא יהא בהן פסולת. ופירשו שם המפרשים, שזיתים אין בהם הרכבה, כלומר, שאם מרכיבין אותן כשאר אילנות - אין מתאחדים יחד, ואין יוצא מהן פרי כפי שיוצא משאר הרכבות, משום שאינו מקבל כלום ממין אחר.

וכך גם התורה הקדושה, אינה סובלת עירוב של לימוד חכמות אחרות, ובשביל לזכות לכתרה של תורה' צריך האדם שיהיה כל מעיינו ועיסוקו אך ורק בתורה בלבד.

ולפי זה גם מובן מדוע צייתה התורה ששמן הדולק בנר התמיד - יהיה מזוכך לחלוטין, בלי שום סיגים ותערובת פסולת, בחינת 'כְּתִית', שמאחר והוא מרמז על אור התורה, ובתורה צריך האדם להתמסר כל כולו לעלייה בלימודה, ושתהיה כולה קודש להש"ת בלי שום תערובת של כוונות זרות ומטרות חיצוניות, אלא כליל לשם שמים.

וכפי שביאר המגיד הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל את הנאמר בברכות (ה) "אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד". שלכאורה צריך ביאור מהו תוספת הלשון 'בלבד', הרי כבר נאמר שאין לו 'אלא' זה.

וביאר שהכוונה היא על אותם ארבע אמות של הלכה, שהם צריכים להיות רק של הלכה 'בלבד', דהיינו ללא שום תוספת ותערובת אחרת כלשהי. [כלומר, ה'אלא' בא לומר שאין לו דבר אחר בעולם, וה'בלבד' בא לומר שבאותן ד' אמות לא יהיה דבר מלבד ההלכה].

'קודש להשם' מזכיר לכהן גדול בכל עת "שויתי ה' לנגדי תמיד", ובעבור זאת תהיה יראתו על פניו תמיד, וזו הבושה שהיא היפך עזות פנים.

ואכן מידת עזות הפנים היא כאשר העזות היא כלפי חוץ, וכפי שביאר **מרנא רבי חיים מוולאז'ין זי"ע** את המשנה באבות (פ"ה מ"כ) "עז פנים לגיהנום", שלכאורה הרי אמרו (שם) "הוי עז כנמר", וכיצד אפוא יעלו בקנה אחד שתי המימרות הללו? אלא, כאשר העזות היא פנימית - טובה היא, אך כאשר היא יוצאת החוצה היא שלילית.

ומעתה יש לבאר גם את הסיפא של המשנה באבות הנ"ל "יהי רצון מלפניך ה"א שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך", ויש להבין מה הקשר שבין הרישא לסיפא?

ולהאמור מובן, כי הנה בלימוד התורה הלא צריך את מידת העזות, כמו שאמרו (שם פ"ב מ"ה) "ולא הביישן למד", אבל יש חשש שמא תזיק לו העזות הזאת המותרת, על כן אנו מבקשים כי כאשר יבנה בית המקדש, ויחזור הכהן ללבוש את הציץ, הרי שאף אם חלילה תגלוש העזות ותצא קצת החוצה - אל הפנים, הרי שמסוגלת הציץ שמכפר על עזות הפנים - שתחזור אליו מידת הבושה.

על רוחו, אלא הרוצה ליהנות - יהנה **כאלישע דוקא!!** שהרי מצינו באלישע שלא רצה להנות מכספו של נעמן שרצה לתת לו ממון הרבה לאחר שריפא אותו מצרעתו, ואילו את המעט שהכינה לו השונמית - מטה ומנורה - כן הסכים לקבל. ובמה נעוץ ההבדל?

אלא, שצריך לדעת איך להנות וממי להנות. כלומר, שדוקא באופן אשר הנותן מרגיש לעצמו **זכות בנתינתו**, ואף כוונת המקבל היא **להנות את הנותן**, באופן זה קבלתו והנאתו של המקבל אינם אלא **נתינה**, וכך היה במעשה השונמית. [ע"ע קידושין (א) דהנאת נתינה לאדם חשוב מקרי קבלה].

לעומת זאת, במעשה של נעמן לא הסכים אלישע לקבל, כי באופן שהנותן מרגיש שהוא נותן, אז כבר המקבל נחשב מקבל, על זה באמת נאמר 'שונא מתנות יחיה'.

[ויעויין בטושו"ע חו"מ (סי' קע"א) בענין חצר שאין בה ארבע אמות לכל אחד, שבאופן שנתנתו לחבירו היא עבור טובתו העצמית, אין כלל חסרון של 'שונא מתנות יחיה', ומקורו מדברי הרא"ש בב"ב, ועיין קצוה"ח סימן קנ"ז ס"ק ה'. וזהו כיסוד הדברים הנ"ל].

הציווי על מזבח הקטורת

וְעִשִּׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קְטֹרֶת (ל, א)

התקשו המפרשים, מדוע נתאחרה פרשה זו לכותבה כאן, ולא לעיל בפרשת תרומה בין שאר כלי המשכן? [וראה רמב"ן, ספורנו, אוה"ח ועוד].

ה"משך חכמה" ו"קרבן המנחה" מבארים, כי אי אפשר לעשות עבודה ללא כלי המשכן. שכן ללא המזבח החיצון לא ניתן להקריב קרבנות, ללא השולחן אין היכן להניח את לחם הפנים. הדבר היחידי שאינו מעכב הוא מזבח הזהב. שהרי גם אם אינו נמצא, מקטירים קטורת במקומו (זבחים נט.), במקום בו היה צריך לעמוד. [וע"ע במשך חכמה להלן (ל, לו), שכתב מקור לכך שאין צריך מזבח בפועל]. ועל כן, בכדי להדגיש את ההבדל, הפרידה התורה את מזבח הקטורת משאר כלי המשכן. [וכן כתב גם בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' י"ד) בשם מהר"ם גלאנטי, ועיי"ש יישובים נוספים. וכן תירץ גם בחידושי מהרי"ל דסקין זצ"ל].

והוסיף בזה הג"ר **כתריאל שלמה הכהן אורבך זצ"ל** (שהיה מתגורר בישיבת פוניבז'), שעל פי זה יש ליישב גם מדוע פרשת הכיור לא נכתבה בפרשת תרומה אלא להלן בפרשת כי תשא, משום שגם הוא אינו לעיכובא ליטול ידיו ורגליו ממנו דוקא, שהרי הכהן גדול ביום הכיפורים היה מקדש ידיו ורגליו בקיתון של זהב (יומא מג:).

נתינה שהיא 'לקיחה'

וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר פָּפֵר בָּהֶם (כט, לג)

מפסוק זה למדים חז"ל (פסחים נט., ועוד) שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים. כלומר, שעל ידי אכילת הכהן והנאתו, מתכפרין הבעלים.

לדעת המגיד הירושלמי הנודע הגה"צ **רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון זצ"ל**, יש בדברי חז"ל אלו בכדי לענות על שאלה שיש לשאול לכאורה, שמאחר וכתוב (משלי טו, כז) "ושונא מתנות יחיה", אם כן, האם יש ענין או מידת חסידות, שהכהן לא יחפוץ לקבל את מתנות הכהונה שזיכתה לו התורה? [וכטענתו של קרח (מדרש שו"ט פ"א) שאכן אין לכהנים ליהנות מאחרים מטעם זה].

ברם, כאשר מבארים לנו חז"ל שעל ידי אכילתם של הכהנים, זוכים הבעלים בכפרה, נמצא שקבלת המתנות-כהונה היא בעצם **נתינה** שבאה מצד הכהן! אנו **לא נותנים** לכהן, אלא **מקבלים** ממנו כפרה, ובאופן כזה אין כאן שייכות לענין של 'שונא מתנות'. ובזה ביאר את הגמרא בברכות (:) "הרוצה ליהנות יהנה כאלישע", שבדאי אין הכוונה שמותר לאדם ליהנות מאחרים ככל העולה

לעילוי נשמת

הגאון המובהק רבי אהרן יהושע
ב"ר בנימין זאב צוקר זצ"ל
נלב"ע ל' שבט תשפ"ד
תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרב ר' אהרן
בן הרב ר' נחום דוד משה ברנדויין זצ"ל
נלב"ע ח' בכסלו תשפ"ד
תנצב"ה
הונצח על ידי בנו
ידידי הרה"ח רבי שמואל שליט"א